

Osieczna, 1 stycznia [1392 lub 1393?]¹

Andrzej z Gryżyny informuje Henryka Borka [z Łobza], swego „stryja”, że był w jego sprawie u króla [Władysława Jagiełły]. Zaleca, aby adresat przybył do niego jak najszybciej wraz z Maciejem Borkiem [ze Strzmiela]. Wówczas udadzą się do króla, który niecierpliwie go oczekuje. [Sprawy] przybiorą wówczas oczekiwany [przez adresata] obrót.

Oryg.: GSPK, XX. HA, OBA, nr 27895, pap., lac., 215 × 111 mm. wycięty częściowo prawy margines, niewielkie zabrudzenia, in dorso ślad po zamykającej list pieczęci wystawcy w zielonym wosku (wosk przez papier), kustodii i papierowego paska zabezpieczającego pieczęć brak.

Reg.: RHD 1/3, nr 27895.

Adres [in dorso]: Suo dilecto patruo | Hinrico Borken² | presentetur humilime.

^aInnatam amiciciam cum omni obsequio prenarratam! Noscat (vestra^b) amicicia diligenda, quod | ego propter vestram causam fui ad regem Polonie et ille maxime desiderat adventum | vestrum |et|. Consulo igitur vobis, ut quanto citius poteritis ad me veniatis, ut ego autem ulterius | vobiscum equitabo ad graciam regis. Et portetis Maczekinum Borken³ vobiscum. Et bonum finem apud graciam regis inveneritis omni dubio procul moto. Scriptum Storcesnest⁴ ipso die Circumcisionis Domini. Meo sub secreto.

Andreas de Gryzen filiaster^{c5}.

^dNicolaus Borke filiaster^{e6}.

^a Inicjał wysokości ok. 4 wersów.

^b Nadpisane z dwoma znakami wstawienia.

^c Po minuskulknym f następuje abrewiacja suspensyjna, odczyt zatem jest niepewny, ale bardzo prawdopodobny z uwagi na brzmienie adresu.

^{d-e} Intencjonalnie wytarte lub wyskrobane, w przypadku ostatniego wyrazu zob. przyp. c.

¹ Wydatowanie tego pozbawionego daty rocznej źródła wymaga dłuższego wywodu genealogicznego występujących w nim postaci, co da nam szansę, dzięki ustaleniu chronologii ich występowania, na postawienie hipotezy o czasie, w którym list został spisany. Dodatkowo trzeba będzie wykorzystać kontekst historyczny, dotyczący działalności niektórych z wspomnianych tam postaci. W pierwszym rzędzie należy stwierdzić, że wystawca listu Andrzej z Gryżyny i Osieczna h. Borek (Gryżima, Napiwo), syn kasztelana santockiego Wojysława (1365-1372), był odnotowywany w źródłach w latach 1397–1418 (Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu, oprac. S. Chmielewski, K. Górską-Gońska, T. Jurek, J. Luciński, G. Rutkowska, I. Skierska, Wrocław–Poznań 1982–1999, cz. 1, s. 704, 715; cz. 3, s. 463). Odbiorcą listu był natomiast jego współrodowiec z Pomorza Zachodniego, należący do starszego od Andrzeja pokolenia, skoro wystawca tytułował go swoim stryjem. Należy go identyfikować z jednym z Henryków z linii łobesko-węgorzyńskiej zachodniopomorskich Borków: Henrykiem synem Borka i bratem Mikołaja Starszego z Łobza lub Henrykiem synem Henninga i bratem Mikołaja Młodszego z Łobza, obaj Henrykowie występowali w źródłach od przełomu lat czterdziestych i pięćdziesiątych XIV w., a jeden z nich żył dowodnie jeszcze w 1373 (G. Sello, *Geschichtsquellen das burg- und schlossgesessen Geschlechts von Borcke*, Bd. 1, Berlin 1901, s. 208 [nr 205], 214 [nr 208], 218–219 [nr 212], 263 [nr 258], 377; E. Rymar, *Pierwsze generacje rodu Pomorskich Borkow (XII–XIV w.)*, *Przegląd Zachodniopomorski*, t. 47, 2003, s. 25–28, 34 [tablica genealogiczna], 35, 36). Brak

natomiast świadectw, aby działali po 1400. Zaangażowanie w sprawę kontaktów Henryka Borka z królem polskim obok wielkopolskich Borków z Gryżyny również Macieja Borka ze Strzmiela pozwala sądzić, że list nasz dotyczy okresu, w którym ten ostatni bardzo aktywnie współpracował ze stroną polską przeciwko krzyżakom (m. in. napaść na komtura krajowego Czech Jana von Mülheima), co miało miejsce w 1392 (J. Mielcarz, *Dzieje społeczne i polityczne księstwa słupskiego w latach 1372–1411*, Poznań 1976, s. 173–175; o Macieju zob. także: E. Rymar, *Pierwsze generacje rodu pomorskich Borków*, s. 27–29, 31, 32; idem, *Kim byli Kaszubi, Pomorzanie i Sasi, uczestnicy wojny domowej w Polsce w 1383 r.*, *Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny*, nr 26, 2019, s. 22, 23). Najwyraźniej nie była to akcja tylko Macieja (który brał udział wcześniej w wojnie domowej w Wielkopolsce w 1383), ale także jego innych zachodniopomorskich krewnych, skoro w Osiecznej przebywał inny przedstawiciel łobesko-węgorzyńskiej linii Borków: Mikołaj syn Mikołaja Starszego lub Mikołaja Młodszeo z Łobza, zatem bratanek wystawcy [niezależnie od tego, czy był to Henryk Borkowic, czy Henryk Henningowic], który był także pierwotnym wystawcą lub współwystawcą (?) listu. Szerszy udział tej grupy rodzinnej we współpracy z Władysławem Jagiełłą potwierdza także kronika Detmara, której autor stwierdza, że sojusz z królem „krakowskim” w 1392 przeciw krzyżakom zawarli Borkowie, a nie tylko Maciej Borek ze Strzmiela (G. Sello, *Geschichtsquellen*, Bd. 1, s. 323 [nr 320]; J. Mielcarz, *Dzieje społeczne*, s. 174–175). Termin *ante quem* powstania tego źródła wyznacza zbrojna pacyfikacja Macieja Borka, a pewnie i jego bliskich krewnych z Łobza i Węgrzyna, przez krzyżaków za zgodą i przy poparciu jego suwerenów książąt słupskich, której ostatnim akordem było zdobycie i zburzenie zamku w Strzmielu w lutym 1393 (G. Sello, *Geschichtsquellen*, Bd. 1, s. 323–327 [nr 320–325]; J. Mielcarz, *Dzieje społeczne*, s. 176–178; E. Rymar, *Pierwsze generacje rodu pomorskich Borków*, s. 28, 30, 31). Akcja zbrojna przeciwko Borkom na początku 1393 doprowadziła niewątpliwie do tego, że nasze pismo trafiło w ręce krzyżaków i zostało zachowane jako dowód na znośzenia Borków z Władysławem Jagiełłą, a następnie przetrwało w wielkomistrzowskim archiwum. Podsumowując nasze rozważania, należy postawić hipotezę, że list Andrzeja z Gryżyny do Henryka Borka został prawdopodobnie spisany 1 stycznia 1392 lub 1393, choć w grę może też wchodzić szerszy okres chronologiczny bliskiej antykrzyżackiej współpracy części rycerstwa zachodniopomorskiego z Polską, co miało miejsce w latach 1388–1393 (J. Mielcarz, *Dzieje społeczne*, s. 145–178).

² Henryk Borek z Łobza, zob. przyp. 1.

³ Maciej (Maciek) Borek ze Strzmiela h. Borek (Gryżima, Napiwo), rycerz zachodniopomorski z księstwa słupskiego, wyst. 1376–ok. 1420 (Urkundenbuch zu Geschichte des Geschlechts von Zitzewitz, hrsg. M. von Stojentin, Stettin 1900, nr 4; G. Sello, *Geschichtsquellen*, Bd. 1, s. 381; E. Rymar, *Pierwsze generacje rodu pomorskich Borków*, s. 27, 28, 31, 32, 34 [tablica genealogiczna], 35).

⁴ Osieczna (niem. Storchnest), miasto, gmina loco, powiat leszczyński, woj. wielkopolskie.

⁵ Andrzej z Gryżyny h. Borek (Gryżima, Napiwo), zob. przyp. 1.

⁶ Mikołaj Borek z Łobza, syn albo Mikołaja Starszego (syna Borka) albo Mikołaja Młodszeo (syna Henninga), obaj występowali wspólnie już w 1388, żaden z nich nie pojawił się zgodnie z dotychczasową wiedzą w późniejszym okresie (G. Sello, *Geschichtsquellen*, Bd. 1, s. 295–299 [nr 294–296], 383; E. Rymar, *Pierwsze generacje rodu pomorskich Borków*, s. 28, 34 [tablica genealogiczna], 35).